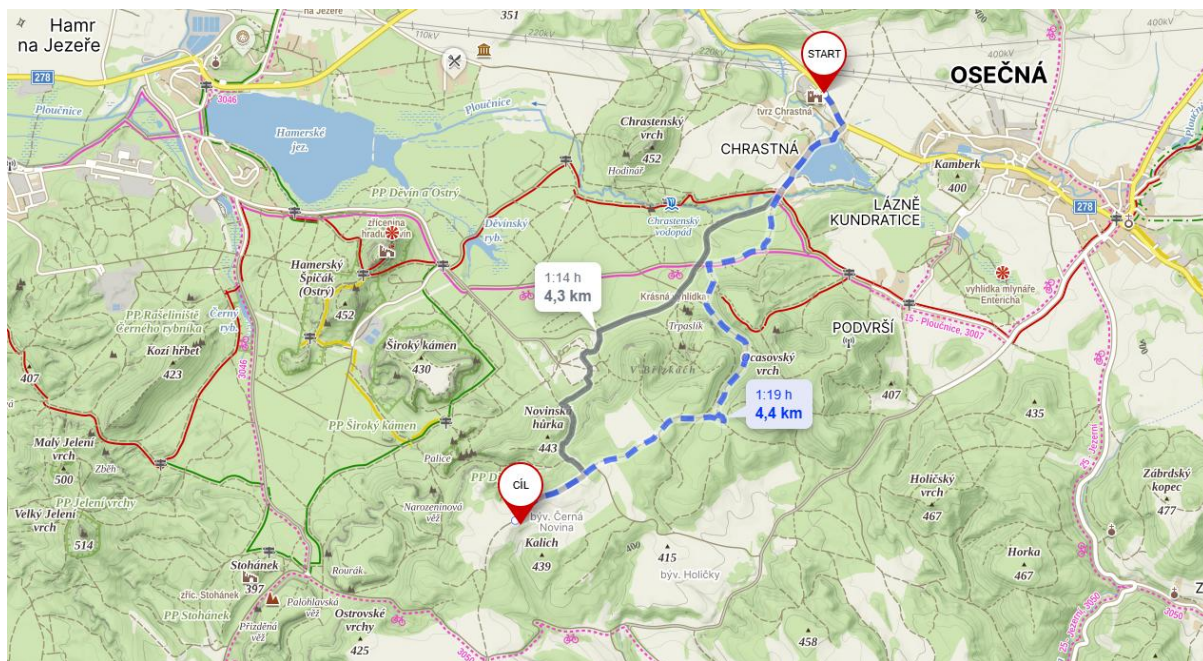

Ralsko

DOSTUPNOST + MAPA

4,4 km od autobusové zastávky Osečná, Chrastná, statek

NÁZEV KONKRÉTNÍ LOKALITY

Zaniklá obec Černá Novina

POPIS LOKALITY

Zaniklá obec Černá Novina se nacházela v oblasti, která byla později začleněna do vojenského prostoru Ralsko. Z původních 24 staveb se dochovaly pouze skromné pozůstatky jediné budovy – části zdi, sklep vyzděný z pískovcových kvádrů a kamenné schodiště. Součástí obce bývala také kaple. Dnes tuto zaniklou vesnici připomínají již jen staleté stromy, které na místě přetrvaly.

NÁZEV AKTIVITY A ILUSTRAČNÍ FOTO

Po stopách zaniklé obce: Rekonstrukce Černé Noviny podle starých map

ANOTACE AKTIVITY

Zaniklá obec Černá Novina je dnes pouhým souborem lučních porostů a mozaiky parcel pokrytých náletovými dřevinami. Pomocí práce se starými mapami lze ale získat představu o tom, jak prostor vypadal v minulosti. Žáci se rozdělí do skupin, které mají k dispozici vždy jeden druh zdroje (starou mapu). Pomocí terénního průzkumu se snaží identifikovat v krajině prvky, které by jim pomohly zrekonstruovat prostorové rozložení již zaniklých objektů. Na závěr si skupiny porovnají svá zjištění, kdy rozdílné časové horizonty či rozdílný druh zdroje může ovlivnit povahu výsledků jednotlivých skupin. Tyto rozdíly je vhodné diskutovat.

POPIS AKTIVITY

1) EVOKACE A MOTIVACE

Žáci jsou uvedeni do tématu zaniklých obcí v důsledku historických, politických nebo vojenských událostí. Učitel jim představí konkrétní příběh obce Černá Novina, která zanikla po vzniku vojenského prostoru Ralsko. Pomocí dobových fotografií, svědectví pamětníků nebo vyprávění lze vytvořit emocionální vazbu k tématu. Diskutuje se, co vše může o životě v zaniklé obci prozradit mapa.

2) BADATELSKÁ OTÁZKA

Jak mohla vypadat zaniklá obec Černá Novina před svým zánikem?

3) „HYPOTÉZA“ (domněnka)

Na základě dostupných informací žáci formulují domněnky o podobě obce, například:

„Obec měla centrální náves s kaplí a několik usedlostí v její blízkosti.“

„Domy byly roztroušeny podél cesty směrem k lesu.“

„Ve středu obce stály nejvýznamnější budovy – škola, obchod, kaple.“

4) POKUS

Žáci pracují ve skupinách s různými zdroji:

- staré vojenské a katastrální mapy (např. mapy Stabliního katastru, III. vojenské mapování),
- letecké snímky z 50. let,
- současná ortofotomapa a digitální model terénu,
- údaje ze starých sčítání lidu,
- terénní průzkum.

Pomocí těchto materiálů žáci rekonstruují plán obce: umístění budov, komunikací, veřejných prostranství, polních cest apod. Výsledkem může být náčrt, digitální model nebo koláž.

Zdroje podkladů:

ČÚZK Archiv <https://ags.cuzk.cz/archiv/>

ČÚZK Geoprohlížeč <https://ags.cuzk.gov.cz/geoprohlizec/>

Digitální knihovna Kramerius <https://www.digitalniknihovna.cz/>

Historický lexikon obcí <https://csu.gov.cz/produkty/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015>

5) VYHODNOCENÍ

Skupiny porovnávají své výsledky a diskutují rozdíly. Zhodnotí se, co bylo potvrzeno a co nikoli. Žáci reflektují, které informace byly nejdůležitější pro rekonstrukci a co zůstalo nejasné.

6) HLEDÁNÍ SOUVISLOSTÍ

Následuje diskuse o širších příčinách zániku obcí – např. vysídlení obyvatelstva po roce 1945, vznik vojenských prostorů, útlum zemědělství. Žáci propojují téma s historií regionu, geopolitickým vývojem a ochranou kulturního dědictví. Diskutuje se význam starých map a geografických informací při ochraně paměti krajiny.

7) REFLEXE

Žáci reflektují, co se naučili nejen o konkrétní obci, ale i o metodách práce s historickými prameny a mapami. Hodnotí práci ve skupině, vlastní přístup k řešení problému, formulaci hypotéz a práci s nejistotou. Doporučuje se krátký zápis do badatelského deníku.

VSTUPY

Výukové prostředí (přenositelnost)

Stejnou aktivitu lze realizovat kdekoli jinde, jen je třeba mít k dispozici adekvátní podklady. Aktivitu lze v modifikované variantě realizovat i ve škole v počítačové učebně, kdy lze využít online nástroje (Mapy.com, Archiv map ČÚZK apod.).

Potřebný čas

2 až 4 vyučovací hodiny (včetně přípravy a reflexe). V případě terénní exkurze celodenní projekt.

Personální zajištění

1 učitel (ideálně s geografickým nebo historickým zaměřením). V případě exkurze druhý doprovod (pedagogický dozor).

Doporučená věková skupina

8.–9. ročník ZŠ, Nižší a střední stupeň gymnázií (ideálně 13–17 let)

Pomůcky

- Kopie historických map (tištěné i digitální)
- Přístup k PC/tabletům s internetem
- Pracovní listy pro záznam hypotéz a rekonstrukcí
- Psaní potřeby, pravítka, fixy
- (Volitelně) dronové záběry, 3D modely terénu

Možné aktivity před a po: Co lze s žáky dělat před a po aktivitě (např. i ve třídě)

Před aktivitou:

- Úvod do práce s mapami (měřítko, legenda, druhy map)
- Debata o tom, proč obce zanikají
- Zadání domácího úkolu – zjistí něco o zaniklé obci v okolí

Po aktivitě:

- Výstava modelů/plánů obce ve škole
- Prezentace skupin formou posteru
- Návaznost v dějepisu: poválečné změny ve společnosti
- Tvůrčí psaní: Příběh posledního obyvatele Černé Noviny
- Vyhledání památek zaniklých obcí v terénu (např. staleté stromy, zbytky základů)

Potřebné znalosti a dovednosti žáků před zahájením aktivity

- Orientace v mapě a schopnost číst jednoduché mapové značky
- Základní práce s měřítkem a určováním vzdálenosti
- Schopnost práce ve skupině a formulace hypotézy
- Základní digitální gramotnost (vyhledávání, práce s mapovými portály)

Autor aktivity: Mgr. Emil Drápela, Ph.D.

DIDAKTICKÉ UKOTVENÍ

PŘÍKLAD DLOUHODOBÉHO CÍLE	
CÍL AKTIVITY	
OVĚŘITELNÉ VÝSTUPY - příklad toho, co můžeme u žáků ověřit (kritéria hodnocení pro učitele)	

PŘÍLOHY

Nejsou